

Конкурсна робота на тему:

**Педагогічна технологія
активізації пізнавальної
діяльності молодших школярів
на уроках фізичної культури**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методичні основи активізації пізнавальної діяльності школярів	
1.1. Загальна характеристика пізнавальної діяльності	5
1.2. Засоби і методи активізації пізнавальної діяльності учнів молодших класів на уроках фізичної культури	7
1.3. Критерії оцінки рівня розвитку пізнавальної діяльності учнів молодших класів	10
Висновки до розділу 1	12
РОЗДІЛ 2. Методи та організація дослідження	
2.1. Методи дослідження	14
2.1.1. Теоретичний аналіз і узагальнення даних літературних джерел	14
2.1.2. Педагогічні спостереження	15
2.1.3. Педагогічний експеримент	15
2.1.4. Педагогічне тестування	16
2.1.5. Анкетування	17
2.1.6. Методи математичної статистики	17
2.2. Організація дослідження	17
РОЗДІЛ 3. Результати дослідження та їх обговорення	
3.1. Оцінка вихідних показників фізичної підготовленості та теоретичних знань учнів 4-х класів	19
3.2. Експериментальне обґрунтування засобів та методів активізації пізнавальної діяльності	23
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31
ДОДАТКИ	35

ВСТУП

На сьогодні зміни у сучасному житті неможливі без активізації духовного потенціалу особистості, тому загальноосвітні навчальні заклади намагаються створити відповідні умови для формування особистості з широким світоглядом, високою моральною культурою та рівнем пізнавальної діяльності для її активізації. Одним з найважливіших етапів розвитку особистості є шкільна освіта, отже питання розвитку учнів та створення психолого-педагогічних умов для формування активізації пізнавальної діяльності набуває особливої актуальності [30].

Професійні вміння вчителя повинні спрямовуватися на формування і розвиток пізнавального інтересу учнів, що обумовлює пошук засобів та методів, які б приваблювали учнів до спільної діяльності з вчителем та розвитку. Інтерес у свою чергу виступає як могутній чинник активності особистості, під його впливом всі психічні процеси здійснюються більш інтенсивно, а діяльність стає продуктивнішою, що в кінцевому рахунку призводить до підвищення якості знань [20].

Активізація пізнавальної діяльності на уроках фізичної культури – один із напрямів сучасної концепції фізичного виховання, який спрямований на те, щоб домогтися більш високих результатів у фізичній підготовленості, на поєднання виконання фізичних вправ та удосконалення знань з інших предметів на основі реалізації принципово нових підходів, засобів, технологій, де головним є не отримання тільки рухового результату, а складна та дієва робота з формування зацікавленого ставлення до процесу самовдосконалення [19]. Саме завдання полягає в тому, щоб зробити активну рухову діяльність більш осмисленою, цілеспрямованою, найбільшою мірою відповідною індивідуальним особливостям кожного, хто цим займається. Важливим є акцентування уваги на елементах, які сприяють формуванню у школярів з найменшого до найстаршого віку гармонійного ставлення до себе, свого тіла,

усвідомлення необхідності зміцнення свого здоров'я, дотримання здорового способу життя, фізичного удосконалення [25].

Все вищевказане є підставою вважати актуальним проблему підвищення ефективності уроків фізичної культури за рахунок створення необхідних умов і розробки інноваційних підходів щодо активізації пізнавальної діяльності учнів.

Мета роботи – обґрунтувати педагогічну технологію активізації пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку на уроках фізичної культури.

1. Проаналізувати й узагальнити літературні джерела за темою дослідження.
2. Визначити якість засвоєння теоретичних знань з фізичної культури (вправи з великим м'ячем, елементи баскетболу) й основ природознавства та показники фізичної підготовленості учнів молодших класів.
3. Розробити та експериментально обґрунтувати педагогічну технологію активізації пізнавальної діяльності для учнів молодших класів на уроках фізичної культури на основі ігрового методу навчання.

Об'єктом дослідження є навчально-виховний процес учнів молодших класів загальноосвітніх шкіл.

Предмет дослідження – засоби та методи активізації пізнавальної діяльності учнів молодших класів на уроках фізичної культури.

Апробація результатів дослідження. Результати проведених досліджень були висвітлені в науковій статті у збірнику наукових праць «Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування» (Вінниця, 2019). Педагогічна технологія пізнавальної діяльності учнів молодших класів на уроках фізичної культури впроваджена у навчально-виховний процес учнів 4-х класів ЗОШ № 6 (м. Вінниці), що засвідчено відповідним актом.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ

1.1. Загальна характеристика пізнавальної діяльності

В науковій, навчальній та методичній літературі *пізнавальна діяльність* визначається як процес відображення в мозку людини предметів та безпосередньо явищ дійсності [9].

Вчені вказують на те, що реальність у людській свідомості відображається на рівні чуттєвого та абстрактного пізнання [11].

Чуттєве пізнання вирізняється серед абстрактного тим, що предмети та явища об'єктивного світу безпосередньо діють на органи чуття людини – її зір, слух, нюх, тактильні та інші аналізатори, за рахунок цього у мозку вимальовується певне зображення того, що сприймається. До форми пізнання дійсності відносять пізнавальні психічні процеси відчуття та сприймання. Враження, одержані за допомогою процесів, несуть інформацію про зовнішні ознаки та властивості об'єктів, утворюючи чуттєвий досвід людини [34].

Однак найбільшою формою пізнання людиною дійсності є абстрактне пізнання, яке у свою чергу відбувається за участю процесів мислення та уяви. У достатньо розвиненому вигляді такі пізнавальні процеси властиві людині, яка має свідомість і виявляє свою психічну активність у діяльності [33]. Гармонійною особливістю мислення та уяви є значний характер відображення ними дійсності, зумовлений використанням раніше здобутих знань, досвіду, міркуваннями, побудовою гіпотез тощо. Об'єктом пізнання у процесах мислення та уяви є внутрішні закономірності явищ і процесів [6].

Значну, навіть одну з найважливіших ролей у пізнавальній діяльності людини відіграє пам'ять, вона є своєрідним відображенням, фіксує й відтворює те, що вимальовується у свідомості та процесі пізнання [5].

Одним із видів пізнавальної діяльності є мислення. Індивідуальні особливості сприяють одержанню різноманітної інформації про зовнішні

властивості та ознаки предметів, які фіксуються у відповідних його проявах. Якщо порівнювати мислення з відчуттям та сприйманням, це значно ефективніший засіб активізації пізнавальної діяльності, оскільки дитина починає логічно мислити, щоб поєднати, для прикладу, виконання фізичних вправ та знань з іншого предмету [6, 33, 34].

Виходячи з аналізу мислення та його зв'язку з особистістю використовують таке поняття, як інтелект.

Інтелект – є сукупністю загальних розумових здібностей, які забезпечують успіх у розв'язанні різноманітних задач та удосконалення пізнавальної діяльності. Оцінювати розвиток інтелекту людини є непростою проблемою. Важко оцінити за однією шкалою здатність до зовсім різних розумових дій, наприклад, виконання математичних процесів і міркування, виконання фізичних вправ, так, як кожен виконує її з різною якістю та інтенсивністю, просторову орієнтацію і вміння легко висловлювати свої думки, тому що у кожного вони різні до відповідної ситуації тощо [5].

Коли у дитини виникає пам'ятна картинка відповідно до діяльності, її відображення сприяє якісному відтворенню роботи. Пам'ять є процесом запам'ятовування, зберігання, відтворення і забування індивідом свого досвіду. Це характеристика пізнавальної функції психіки, складова пізнавальної діяльності індивіда[34].

Для досягнення кращого результату в удосконаленні пізнавальної діяльності є умови успішного запам'ятовування, такі як багаторазове, розумно організоване й систематичне повторення, а не механічне, яке визначається лише кількістю повторень; розбиття матеріалу на частини; виокремлення в ньому смислових одиниць; розуміння тощо [6, 24].

1.2. Засоби і методи активізації пізнавальної діяльності для учнів молодших класів на уроках фізичної культури

Як показує практика, навчання є процесом засвоєння знань, навичок і умінь, який відбувається успішно лише при досить високій пізнавальній активності дітей – прагненні до навчання, до оволодіння більш повними та глибокими знаннями. При навчанні дітей різного шкільного віку на уроках фізичної культури виховання пізнавальної активності має важливе значення. Як стверджують фахівці, коли дитину навчають виконувати фізичні дії, то центральною ланкою сприйняття все ж є психологічна. В практичні дії обов'язково входять елементи дій психологічних ланок, і без них не можна навчитися зовнішнім, практичним діям [10, 19, 24].

Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках фізичної культури відіграє важливу роль в удосконаленні як фізичних, так і розумових здібностей. Поєднання різноманітних вправ з різними навчальними дисциплінами дозволяє краще підтримувати розумову діяльність учнів та розвивати їх фізично.

Застосування інтерактивних методів та засобів навчання на уроках фізичної культури дозволяє проявляти творчий початок в діях, розвивати абстрактне мислення та уяву не тільки в дітей, але й у вчителя. Така методика дозволяє зменшити пасивність учнів на уроці та заохочувати їх дізнаватися нове та цікаве [11].

Важливою вимогою до педагогічної роботи вчителя є активізація пізнавальної активності, яка відбувається на уроці. З точки зору організації кожен урок повинен бути зорієнтованим, спроектованим, інструментованим, а потім — виконаним, проаналізованим та оціненим. Навчальний процес є основною професійною діяльністю вчителя, який становить до 90 відсотків часу спілкування вчителя з учнями [18, 23].

Пізнавальна діяльність учнів повинна активізуватися систематично, включаючи і звільнених від практичних занять. Наприклад, кожному зі звільнених доручається спостерігати за виконанням вправ конкретним учнем

і фіксувати свої спостереження, при цьому не повідомляти, за ким конкретно ведеться спостереження. У завдання можуть входити запис усіх вправ, що виконуються, відповідно вказана кількість їх повторень, допущені помилки, виставлення відповідної оцінки. Така робота є корисною не тільки звільненому, але й вчителю: аналіз записів дозволить перевірити дозування вправ, установити типові помилки тощо [8, 19].

Для активізації пізнавальної діяльності, як правило, застосовують ігровий метод. Засобом такого контенту може слугувати застосування Діаграма Венна, яка показує всі можливі логічні відношення для скінченного набору множин. Вона була придумана приблизно в 1880 році Джоном Венном і використовується здебільшого для вивчення елементарної теорії множин та ілюстрування простих співвідношень у теорії ймовірностей, логіці, статистиці, мовознавстві, історії та інформатиці [16].

Застосовувати її на уроці фізичної культури можна з використанням різноманітних естафет із виконанням теоретичних навчальних завдань. Діаграма Венна звичайно зображується у вигляді двох кіл, які накладаються одне на інше, кожне коло містить відмінні якості певного явища, предмета, об'єкта, в накладеній частині зазначаються спільні риси [21, 26].

Також в ігровій формі можна застосовувати різні ребуси та спортивну тематику, використання різноманітних естафет та залучення інших навчальних предметів (природознавство, українська мова, читання тощо) для покращення пізнавальної діяльності на уроках фізичної культури не тільки у напрямку спорту та здоров'язбереження, але й для всебічного розвитку дитини.

Урок фізичної культури в школі відноситься до продуктивних уроків, на яких учні від початку і до кінця заняття усвідомлюють, що вони роблять на уроці, яка мета уроку і чого вони мають досягнути по закінченні уроку. Для підвищення ефективності навчальної діяльності школярів більшою мірою застосовуються форми та методи уроку, які забезпечували б високу пізнавальну активність учнів. Тому для початку потрібно застосувати методи

і прийоми роз'яснення, потім продемонструвати вправи, після чого інструктувати для спрямування на проведення самостійних занять [3, 28].

Для того, щоб зацікавити дітей до уроку фізичної культури застосовують такі форми навчання, як урок повторення й узагальнення, засвоєння нових знань, урок формування знань, умінь і навичок, інтегрований урок, комбінований урок, уроки контролю та коригування знань, умінь і навичок, урок – свято, урок – змагання. Важливо враховувати значні розходження в рівнях знань, умінь і навичок учнів з різними рівнями сформованості інтересу, і тому використовувати більш диференційований підхід до учнів різної фізичної підготовленості. В роботі з ними можна застосовувати методи переконання, особистого прикладу, стимулювання до участі в різноманітних спортивних змаганнях та свят, заохочувати та спонукати, бо кожен із цих методів впливає на формування певних рис характеру школяра. Фізкультурне виховання школярів – це не тільки розвиток фізичних якостей і навчання рухових навичок, а й всебічне виховання їхньої особистості, зокрема, морально – вольове та трудове виховання [1, 2, 36].

Активність учнів тісно пов'язана з усвідомленням ними важливості виконуваних ними завдань. Учень, що не розуміє мети своєї роботи на уроці, не може одержувати користі від вправ. Тому при навчанні руховим діям потрібно систематично подавати відповідну інформацію, що обов'язково розкриває як важливість, так і необхідність того або іншого завдання самої вправи. Наприклад, під час виконання стрибкових вправ пояснюється, що самі стрибки не є життєво необхідним умінням, але виконуючи їх багаторазово зміцнюється сила м'язів, розвивається координація рухів, спритність, уміння долати страх, орієнтуватися в просторі [3, 4].

При виконанні стрибка в довжину з місця можна використати міжпредметні зв'язки, наприклад влаштувати міні змагання «Гігантський крок» із запитаннями.

Для підвищення інтересу до уроків фізичної культури в учнів формують навички самостійної роботи (як під час уроку, так і вдома), уміння самостійно

складати комплекси вправ з урахуванням особливостей власного організму та стану здоров'я, різноманітні естафети, здійснювати самостійний контроль та оцінювання. Діти з великою зацікавленістю працюють на нестандартних уроках, на яких можна отримати нові знання та продемонструвати те, чому вже навчилися [1, 13].

Пізнавальну інформацію з фізичної культури учні отримують переважно зі стендів, спеціалізованих відеороликів, презентацій, де вони дізнаються про ту інформацію, яка їх цікавить. На уроках у дітей формуються основні рухові уміння й навички, для кращої ефективності застосовуються такі методи організації учнів як фронтальний, груповий, індивідуальний, а також метод колового тренування. Але краще за все ці методи комбінувати, тоді ефект від навчальних занять буде максимальним [17, 20, 35].

На уроках можна застосовувати елементи заспокійливих вправ з елементами йоги. Це допомагає учням швидше відновитися після виконання інтенсивних вправ та нормалізувати збуджений стан.

Отже, використання зазначених методів та засобів на уроках фізичної культури дає змогу учням удосконалювати свої фізичні якості та одночасно розвивати логічне мислення.

1.3. Критерії оцінки рівня розвитку пізнавальної діяльності учнів молодших класів

Об'єктом оцінювання навчальних досягнень учнів є знання, вміння та навички, досвід творчої діяльності, емоційно-ціннісне ставлення до того, що відбувається в дійсності [14].

Успіхи навчально-пізнавальної діяльності дітей на уроках характеризуються кількісними та якісними показниками, що виражаються й фіксуються в оцінці успішності [22].

Початкова школа оцінюється словесно, з використанням наліпок, похвалою. У дітей підвищується потяг до самовдосконалення, покращення емоційного стану.

Під оцінкою успішності учнів виділяють систему певних показників, які відображають їх об'єктивні знання, уміння та навички. Оцінювання знань визначається й виражається в умовних одиницях (балах) для середньої та старшої школи, а також в оціночних судженнях учителя знань, умінь та навичок учнів відповідно до вимог шкільних програм [15, 27].

В. Сухомлинський вважав, що «найголовніше заохочення і найсильніше, однак не завжди дійове, покарання в педагогічній практиці — оцінка. Це найгостріший інструмент, використання якого потребує величезного вміння і культури» [11].

При визначенні навчальних досягнень та пізнавальної діяльності учнів аналізу підлягають:

— характеристики відповіді учня: елементарна, фрагментарна, неповна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;

— якість знань, правильність, повнота, осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;

— ступінь сформованості загально навчальних та предметних умінь і навичок;

— рівень оволодіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки тощо;

— досвід творчої діяльності (вміння виявляти проблеми, формулювати гіпотези, розв'язувати проблеми);

— самостійність оцінних суджень [16, 32].

На основі цих орієнтирів виділяється чотири рівні навчальних досягнень учнів, які характеризуються такими показниками:

I рівень – початковий. Відповідь учня при відтворенні навчального матеріалу – елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення;

II рівень – середній. Учень відтворює основний навчальний матеріал, володіє елементарними вміннями навчальної та практичної діяльності;

III рівень – достатній. Учень знає ознаки понять, закономірностей, зв'язків між ними, а також самостійно засвоює знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, поєднанням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Він здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності;

IV рівень – високий. Знання учня є глибокими, міцними, узагальненими, системними; учень вміє застосовувати здобуті знання творчо, самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію [27].

Загалом зміст і методика контролю на всіх етапах навчання мають спонукати учнів до активізації пізнавальної діяльності, сприяти їх самостійності та активності, свідомому засвоєнню знань, умінь і навичок, розвивати себе не тільки розумово, але й фізично.

Висновки до розділу 1.

Пізнавальна активність має важливе значення для ефективного навчального процесу школярів. Пізнавальні процеси є наслідком свідомого відношення учня до процесу навчання, вони виявляються у психічній активності під час виконання певної діяльності.

Активізація пізнавальної діяльності відіграє важливу роль і під час уроків фізичної культури. Адже це дозволяє покращувати якість освітнього процесу, підвищувати рівень фізичних і розумових здібностей, за рахунок застосування різноманітних активних методів навчання на уроках фізичної культури здійснювати міжпредметні зв'язки, в ігровій формі вивчати окремі теми з інших навчальних дисциплін: математики, природознавства, художнього читання тощо.

Критеріями оцінки навчально-пізнавальної діяльності на уроках фізичної культури є словесна оцінка, яка має враховувати певні критерії навчальних досягнень і бути спрямованою на спонукання пізнавальної активності школярів.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження

Для розв'язання поставленої мети та завдань дослідження нами використовувалися наступні методи:

1. Теоретичний аналіз і узагальнення даних літературних джерел
2. Педагогічні спостереження
3. Педагогічний експеримент
4. Педагогічне тестування
5. Анкетування
6. Методи математико-статистичного аналізу

2.1.1. Теоретичний аналіз і узагальнення даних літературних джерел.

Теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел здійснювалося з метою вивчення стану досліджуваної проблеми, визначення стану актуальності зазначених питань, а також обґрунтування мети і завдань самого дослідження.

Проаналізована науково-методична література, в якій відображені питання, що стосуються активізації пізнавальної діяльності учнів, заохочення їх до виконання фізичних вправ, самовдосконалення, особливостей розвитку рухових якостей і функціонального стану у дітей молодшого шкільного віку. Вивчено питання використання в процесі фізичного виховання і спорту спеціальних вправ, різноманітних засобів і методів для активізації пізнавальної діяльності та їх впливу на зміну рівня розвитку фізичних якостей у дітей різних вікових груп.

Проведено аналіз змісту державної програми для загальноосвітніх навчальних закладів «Фізична культура 1 – 4 класи», методичних рекомендацій для вчителів фізичної культури, а також календарних планів і конспектів уроків вчителів фізичної культури. В результаті аналізу

встановлено, що в них недостатньо уваги приділяється активізації пізнавальної діяльності учнів початкових класів під час урочних та позаурочних форм фізичного виховання молодших школярів.

2.1.2. Педагогічні спостереження. Педагогічне спостереження здійснювалося з метою уточнення змісту і методики проведення уроків фізичної культури в молодших класах, вивчення стану засвоєння навчального матеріалу школярів і рівня їх фізичної підготовленості, а також зверталася увага на кількість пропонованих засобів і методів для поєднання міжпредметних зв'язків.

2.1.3. Педагогічний експеримент. Педагогічний експеримент проводився у 2 етапи. Він був спрямований на підвищення рівня фізичної підготовленості та теоретичних знань шляхом активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи за допомогою поєднання вивчення навчального матеріалу уроків природознавства (тема: «Материки») та фізичної культури (вправи з великим м'ячем, елементи баскетболу).

На першому етапі експерименту було проведено попереднє тестування з учнями 4-х класів для встановлення початкового рівня фізичної підготовленості учнів молодших класів, а також за допомогою тестових завдань з'ясовувався рівень їх теоретичних знань за розділом «Вправи з великим м'ячем (елементи баскетболу)». На цьому ж етапі здійснювалося визначення рівня знань з природознавства за новою темою «Материки». У дослідженні брали участь учні двох класів: контрольного (n=26) та експериментального (n=23).

Гіпотезою нашого експерименту було припущення про можливість зміцнення міжпредметних зв'язків і підвищення рівня мотивації до навчання учнів молодших класів за рахунок застосування різноманітних ігрових засобів.

Другий етап експерименту (формувальний) полягав у доповненні змісту уроків фізичної культури спеціально підібраними фізичними вправами і рухливим іграми, спрямованими на активізацію пізнавальної діяльності та розвитку фізичних якостей учнів молодших класів (додаток А, Б).

2.1.4. Педагогічне тестування. Для визначення рівня фізичної підготовленості використовувалися тести відповідно до шкільної програми з фізичної культури, у ході яких були обстежені учні 4-х класів, які склали контрольну та експериментальну групу. Застосовані тести відповідали вимогам спортивної метрології [12].

Швидкість оцінювалася за часом пробігання 30 м дистанції. Біг виконувався з високого старту за сигналом вчителя. Надавалося дві спроби. Враховувався кращий результат з точністю до одної десятої секунди.

Силові можливості визначалися за результатами підтягування на перекладині у хлопчиків, у дівчат за кількістю згинання та розгинання рук в упорі лежачи. Надавалася одна спроба. Враховувалася кількість вірно виконаних підтягувань (згинань-розгинань).

Рівномірний біг без урахування часу дає змогу визначити рівень загальної витривалості. Учні розпочинали біг з високого старту з лицьової лінії баскетбольного майданчика, добігаючи до протилежної лінії і так по колу до переходу на крок.

Стрибок у довжину є одним з тестів за яким можна судити про рівень розвитку швидко-силових якостей. У вихідному положенні учень стає носками до стартової лінії і готується до стрибка. Спочатку він робить махові рухи руками назад, потім різко виносить їх вперед, і відштовхнувши двома ногами, стрибає як можна далі. З двох спроб зараховується кращий результат. Довжина стрибка вимірюється від стартової лінії до точки заднього торкання учня п'ятами підлоги.

Човниковий біг 4x9 м проводиться на рівній поверхні, за його результатами можна характеризувати спритність учнів. За лініями, які знаходяться у 9 м одна від іншої, наноситься два півкола радіусом 50 см з центром на лінії. З положення високого старту за командою «Марш!» досліджуваний нахилиється і бере кубик (5 см), що лежить у півколі, пробігає 9 м, кладе кубик у півколо і повертається за другим. Взявши два кубика, біжить до лінії фінішу. Враховується час від команди «Марш!» до моменту

фінішування. Кидати кубик не дозволяється, при порушенні цього правила призначається повторна спроба.

2.1.5. Анкетування. Рівень знань у школярів молодших класів з програми фізичної культури та з природознавства визначався методом особистого анкетування. Зміст анкет представлений у додатках (див. додаток В, додаток Д).

2.1.6. Методи математико-статистичного аналізу. Опрацювання даних, отриманих в результаті тестування фізичної підготовленості та анкетування відбувалося за допомогою методів математико-статистичного аналізу, які описані в спеціальній літературі. Визначалися такі показники як середнє арифметичне (\bar{X}), середнє квадратичне відхилення (S), стандартна похибка середнього арифметичного ($\pm m$). Вірогідність розрізень між середніми величинами визначалась за критерієм Стюдента, попередньо перевірялась гіпотеза про нормальний розподіл результатів вимірювання за критерієм Шапіро-Уїлкі [7, 12]. Достовірність вважалась суттєвою за 5% рівня значущості ($p < 0,05$). Дані, отримані в дослідженнях, були опрацьовані на ЕОМ програмою обробки даних Microsoft EXCEL.

2.2. Організація дослідження

Дослідження проводилось протягом трьох етапів.

На **першому етапі** (травень – вересень 2019 р.) вивчалась спеціальна література вітчизняних та зарубіжних авторів, в джерелах яких висвітлювався стан проблеми. Було висунуто робочу гіпотезу, розроблено програму досліджень та визначено експериментальну базу, якою стала загальноосвітня школа №6 м. Вінниці.

На **другому етапі** (жовтень – грудень 2019 р.) був проведений педагогічний експеримент, на початку якого вивчався вихідний рівень теоретичних знань з фізичної культури та природознавства в учнів 4-х класів. Також визначався рівень фізичної підготовленості. Метою нашого експерименту стало вивчення впливу активних методів навчання на

теоретичну підготовленість школярів і рівень їхньої фізичної підготовленості. При цьому акцент робився на зміцнення міжпредметних зв'язків у навчанні. Програмою педагогічного експерименту передбачалося застосування ігрового методу на комплексних уроках з фізичної культури з використанням програмного матеріалу з природознавства в експериментальному класі. Учні контрольного класу навчалися за традиційною програмою. Уроки фізичної культури проводилися згідно розкладу тричі на тиждень. Експеримент тривав 8 тижнів.

Третій етап досліджень (грудень 2019 р. – січень 2020 р.) робота була спрямована на узагальнення отриманих результатів, формулювання висновків і практичних рекомендацій, загальне оформлення тексту наукової роботи. Основні положення, отримані в ході дослідження були оприлюднені у виступі на засіданні проблемного гуртка кафедри теорії і методики спорту та висвітлені у науковій статті.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

3.1. Оцінка вихідних показників фізичної підготовленості та теоретичних знань учнів 4-х класів

Для визначення показників фізичної підготовленості ми користувалися тестами, запропонованими у навчальній програмі для загальноосвітніх навчальних закладів (1 – 4 класи).

Біг на 30 м дає змогу охарактеризувати швидкість переміщень, тести в підтягуванні на поперечині для хлопчиків і згинанні та розгинанні рук в упорі лежачи для дівчат виявляють прояв силових здібностей, за допомогою тесту рівномірний біг визначається загальна витривалість, стрибком у довжину з місця оцінюються швидкісно-силові здібності учнів, а результати в човниковому бігу характеризують прояв спритності. Отримані на початку дослідження результати в рухових тестах представлені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Результати тестування фізичної підготовленості учнів 4-х класів (\bar{X} ; S)

№ п/п	Види контрольних тестів	Стать	Контрольна група (n=26)	Експериментальна група (n=23)	Різниця показників
1.	Біг 30 м, с	хл.	6,1; 0,32	6,2; 0,31	0,1
		дів.	6,8; 0,40	6,8; 0,44	0
2.	Підтягування на поперечині, разів	хл.	4,9; 0,88	4,8; 0,92	0,1
3.	Згинання та розгинання рук в упорі лежачи, разів	дів.	3,9; 0,61	3,9; 0,63	0
4.	Рівномірний біг без урахування часу, м	хл.	1003,6; 102,6	995,8; 76,7	7,8
		дів.	922,9; 55,2	960,0; 47,32	37,1
4.	Стрибок у довжину з місця, см	хл.	152,9; 5,57	150,8; 5,52	2,1
		дів.	146,7; 2,45	148,8; 4,10	2,1
5.	Човниковий біг 4x9 м, с	хл.	11,8; 0,29	11,8; 0,31	0
		дів.	12,8; 0,49	12,7; 0,50	0,1

Аналізуючи отримані дані можемо констатувати, що за результати дівчат поступаються результатам хлопчиків як в контрольній так і в експериментальній групах. Проте, за всіма показниками фізичної підготовленості відсутня статистично значуща різниця ($p > 0,05$).

За навчальною програмою з фізичної культури учні 4-х класів продовжують вивчення вправ з великим м'ячем (елементів баскетболу), одночасно передбачається і надбання теоретичних знань з історії виду спорту, правил змагань, загальних понять і термінів. Весь зміст навчального матеріалу повинен бути спрямованим на формування в учнів ключових компетентностей: *«соціальних* (здатність до співробітництва, взаєморозуміння, соціальної активності, формування фізичної культури особистості, основ здорового способу життя), *мотиваційних* (формування особистісних уявлень про престижність високого рівня здоров'я та фізичної підготовленості, здатність до навчання, творчий підхід до застосування рухових дій у різних умовах) та *функціональних* (здатність до оперування знаннями про рухову активність, знаннями з історії фізичної культури та спорту, розширення рухового досвіду з метою розвитку фізичних якостей і природних здібностей відповідно до вікових особливостей, засвоєння термінологічних та методичних компетентностей)» [31].

З урахуванням вищевказаного ми провели моніторинг знань учнів з гри в баскетбол. Інформацію щодо правил та інших аспектів гри у баскетбол регулярно повідомлялася дітям на уроках фізичної культури від початку знайомства з цією грою в 1-му класі до моменту педагогічного експерименту. Результати анкетування представлені у табл. 3.2. Суттєвої різниці між якістю засвоєння знань в експериментальному та контрольному класі не виявлено. Так, правильні відповіді в експериментальному класі склали 58,6%, а в контрольному 56,2%.

Найбільш складними питаннями для учнів виявилися: ідентифікація ліній майданчика, тривалість гри та склад команди, максимальна допустима

кількість фолів і засновник баскетболу.

Таблиця 3.2.

Результати тестування теоретичних знань з баскетболу

№ п/п	Запитання	Експериментальна група (n=23)		Контрольна група (n=26)	
		Кількість правильних відповідей	Кількість неправильних відповідей	Кількість правильних відповідей	Кількість неправильних відповідей
1.	Встановіть відповідність. Якими м'ячами грають?	19	4	20	6
2.	Переважно якого кольору м'яч?	21	2	23	3
3.	Які назви ліній відносяться до баскетбольного майданчика?	8	15	8	18
4.	Знайдіть пару до слів.	15	9	17	9
5.	В якій формі грають баскетболісти?	18	5	20	6
6.	Скільки часу триває гра у баскетбол?	14	9	12	14
7.	Скільки гравців однієї команди можуть знаходитися на майданчику?	7	16	11	15
8.	Що таке фол?	20	3	18	8
9.	Після якого (за кількістю) фолу гравця видаляють з майданчика?	8	16	10	16
10.	Хто заснував (створив) гру баскетбол?	6	17	7	19
Загалом		136 (58,6%)	96 (41,4%)	146 (56,2%)	114 (43,8%)

Важлива роль у навчально-розвивальному вихованні належить формуванню міжпредметних зв'язків. Можливість його впровадження на уроках фізичної культури достатньо велика і до кінця не вичерпана. Педагогічними умовами її реалізації є створення необхідних умов. Для перевірки гіпотези нам необхідно володіти інформацією про рівень початкових знань з обраної навчальної дисципліни, у нашому випадку з природознавства. За програмою в цей період учні 4-х класів вивчають тему «Материка». За розробленою, спільно з вчителями контрольного та

експериментального класу анкетною був зроблений моніторинг початкових знань. Результати тестування представлені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3.

Результати тестування теоретичних знань з природознавства

№ п/п	Запитання	Експериментальна група (n=23)		Контрольна група (n=26)	
		Кількість правильних відповідей	Кількість неправильних відповідей	Кількість правильних відповідей	Кількість неправильних відповідей
1.	Найбільший материк?	22	1	22	4
2.	Якими океанами омивається Африка?	8	15	8	18
3.	З яким материком найближче межує Євразія?	7	16	6	20
4.	На які частини поділяють Євразію?	22	1	22	4
5.	Яка рівнина охоплює велику площу Європи?	11	12	14	12
6.	Де найбільше гірських масивів?	8	15	12	14
7.	Найвища вершина Землі?	22	1	21	5
8.	Яка висота гори Еверест?	7	16	13	13
9.	Де знаходиться гора Джомолунгма?	15	8	14	12
10.	Найбільше за площею озеро?	4	19	10	16
Разом		126 (54,8%)	104 (45,2%)	142 (54,6%)	118 (45,4%)

Аналіз отриманих даних свідчить про відсутність значущої відмінності між якістю засвоєння навчального матеріалу в контрольному та експериментальному класах.

На питання анкет, які викликали найбільшу складність у відповідях буде акцентуватися подальша увага на уроках фізичної культури.

3.2. Експериментальне обґрунтування засобів та методів активізації пізнавальної діяльності

Для активізації пізнавальної діяльності учнів експериментального класу була розроблена педагогічна технологія ігрового навчання (рис.3.1).

Рис. 3.1. Технологія активізації пізнавальної діяльності на основі ігрового методу

Протягом 8 тижнів ми застосовували в навчально-виховному процесі учнів 4-х класів експериментальну програму з вдосконалення фізичної підготовленості та поліпшення теоретичних знань з розділу елементи баскетболу та враховуючи міжпредметні зв'язки з навчальної дисципліни «Природознавство» (див. додаток А, Б).

Педагогічними умовами реалізації запропонованої технології є:

- тісна співпраця вчителя фізичної культури та вчителя початкових класів (вчителя предметника в середніх класах);
- застосування активних методів навчання; наявність різноманітного інвентарю;
- поєднання виконання рухових завдань і набуття теоретичних знань;
- створення позитивного емоційного фону уроку.

Технологія активізації пізнавальної діяльності на основі ігрового методу навчання опирається на активність дитини, характеризується високим рівнем мотивації та визначається природньою потребою школярів.

Її застосування в навчально-виховному процесі учнів експериментального класу дало позитивний результат. За показниками фізичної підготовленості у хлопчиків і дівчат виявлено статистично достовірні зміни ($p < 0,05$) в показниках швидкості бігу (біг на 30 м), спритності (човниковий біг), швидкісно-силових здібностей (стрибок у довжину), а у дівчат ще й у показниках сили (згинання і розгинання рук в упорі лежачи) (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Результати тестування фізичної підготовленості
учнів 4-х класів (\bar{X} ; S)**

№ п/п	Види контрольних тестів	Дані	Контрольна група (n=26)		Експериментальна група (n=23)	
			хл.	дів.	хл.	дів.
1	2	3	4	5	6	7
1.	Біг 30 м, с	початкові	6,1; 0,32	6,8; 0,40	6,2; 0,31	6,8; 0,44
		кінцеві	5,9; 0,29	6,6; 0,34	5,8; 0,31	6,4; 0,38
		t (p)	1,71(>0,05)	1,44(>0,05)	3,13(<0,05)	2,22(<0,05)

<i>Продовження табл. 3.4</i>						
1	2	3	4	5	6	7
2.	Підтягування на поперечині, разів	початкові	4,9;0,88		4,8; 0,92	
		кінцеві	5,9; 0,88		5,5; 0,61	
		t (p)	3,01(<0,05)		2,08 (>0,05)	
3.	Згинання та розгинання рук в упорі лежачи, разів	початкові		3,9; 0,61		3,9; 0,63
		кінцеві		4,8; 0,61		4,7; 0,63
		t (p)		3,32(<0,05)		3,04 (<0,05)
4.	Рівномірний біг без урахування часу, м	початкові	1003,6;102,6	922,9; 55,2	995,8;76,7	960,0;47,32
		кінцеві	1068,2;73,3	967,5; 46,01	1061,7;92,0	1000,9; 47,3
		t (p)	1,91(>0,05)	2,14(>0,05)	1,90(>0,05)	2,03(>0,05)
4.	Стрибок у довжину з місця, см	початкові	152,9; 5,57	146,7; 2,45	150,8; 5,5	148,8; 4,1
		кінцеві	155,5; 5,57	148,8; 2,45	156,7;4,91	153,9;3,47
		t (p)	1,22(>0,05)	2,08(>0,05)	2,77(<0,05)	3,14(<0,05)
5.	Човниковий біг 4x9 м, с	початкові	11,8; 0,29	12,8; 0,49	11,8; 0,31	12,7; 0,50
		кінцеві	11,6; 0,32	12,6; 0,49	11,3; 0,25	11,9; 0,35
		t (p)	2,02(>0,05)	1,21(>0,05)	4,56 (<0,05)	4,09(<0,05)

В контрольній групі на уроках фізичної культури учні також вивчали навчальний матеріал за розділом «Вправи з великим м'ячем (елементи баскетболу)», застосовувалася традиційна методика, а серед методів переважав повторний. В учнів КГ також визначено поліпшення результатів фізичної підготовленості, однак здебільшого вони статистично не достовірні ($p>0,05$). Виключення складають показники силових здібностей, що визначалися за результатами тестів у підтягуванні на поперечині та згинанні й розгинанні рук в упорі лежачи, в яких різниця між початковими і кінцевими результатами статистично вірогідна ($p<0,05$).

Проаналізувавши отримані дані ми можемо зробити висновок, що за допомогою ігрових засобів та різноманітних методів, що використовувалися на уроках приріст у показниках фізичної підготовленості експериментальної групи за більшістю результатів був вищим, ніж у контрольній групі (рис. 3.2).

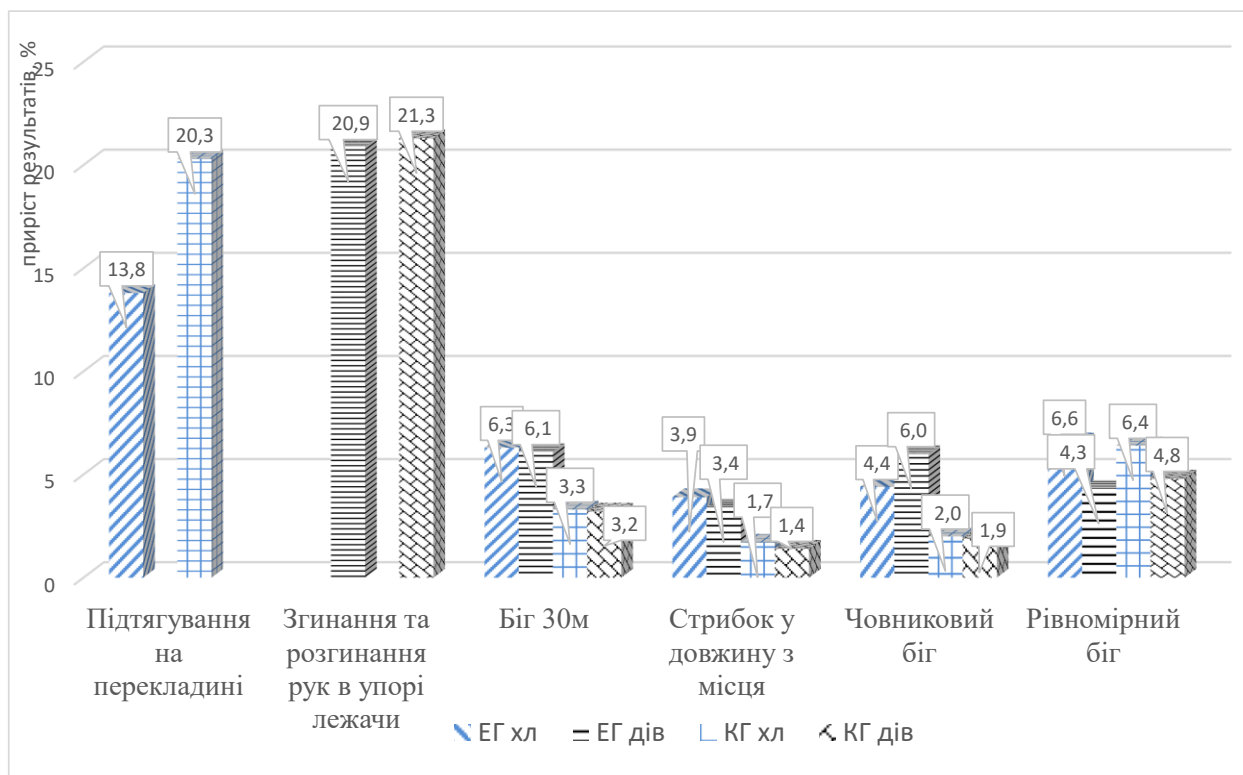

Рис. 3.2. Приріст показників фізичної підготовленості учнів 4-х класів за час педагогічного експерименту, %

Перевірка теоретичних знань з основ баскетболу, набутих за період впровадження експериментальної програми також довела її ефективність, що відобразилося в збільшенні кількості правильних відповідей на запитання анкети (табл. 3.5).

Таблиця 3.5.

Результати тестування теоретичних знань з баскетболу

№ п/п	Запитання	Експериментальна група (n=23)		Контрольна група (n=26)	
		Кількість правильних відповідей	Кількість неправильних відповідей	Кількість правильних відповідей	Кількість неправильних відповідей
1.	Встановіть відповідність. Якими м'ячами грають?	22	1	20	6
2.	Переважно якого кольору м'яч?	23	0	20	6
3.	Які назви ліній відносяться до баскетбольного майданчика?	21	2	18	8
4.	Знайдіть пару до слів.	23	0	19	7

<i>Продовження табл. 3.5</i>					
5.	В якій формі грають баскетболісти?	23	0	19	7
6.	Скільки часу триває гра у баскетбол?	21	2	17	9
7.	Скільки гравців однієї команди можуть знаходитися на майданчику?	21	2	20	6
8.	Що таке фол?	23	0	21	5
9.	Після якого (за кількістю) фолу гравця видаляють з майданчика?	20	3	18	8
10.	Хто заснував (створив) гру баскетбол?	23	0	18	8
Разом		220 (95,7%)	10 (4,3%)	190 (73,1%)	70 (26,9%)

Застосування активних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм тощо) у поєднанні з ігровим методом організації уроків фізичної культури сприяли підвищенню пізнавальної діяльності учнів експериментальної групи. Це спонукало їх до постійного поповнення знань за обраною темою з природознавства «Материки». Моніторинг знань в кінці експерименту підтвердив значне збільшення правильних відповідей на питання розробленої анкети (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Результати тестування теоретичних знань з природознавства

№ п/п	Запитання	Експериментальна група (n=23)		Контрольна група (n=26)	
		Кількість правильних відповідей	Кількість неправильних відповідей	Кількість правильних відповідей	Кількість неправильних відповідей
1.	Найбільший материк?	23	0	21	5
2.	Якими океанами омивається Африка?	20	3	18	8
3.	З яким материком найближче межує Євразія?	20	3	17	9
4.	На які частини поділяють Євразію?	22	1	20	6
5.	Яка рівнина охоплює велику площу Європи?	21	2	16	10
6.	Де найбільше гірських масивів?	21	2	19	7

<i>Продовження табл. 3.6</i>					
7.	Найвища вершина Землі?	21	2	19	7
8.	Яка висота гори Еверест?	17	6	15	11
9.	Де знаходиться гора Джомолунгма?	23	0	21	5
10.	Найбільше за площею озеро?	18	5	16	10
Разом		206 (89,6%)	24 (10,4%)	182 (70%)	78 (30%)

Порівняння якості засвоєння теоретичних знань в експериментальному та контрольному класі представлена на рис. 3.3.

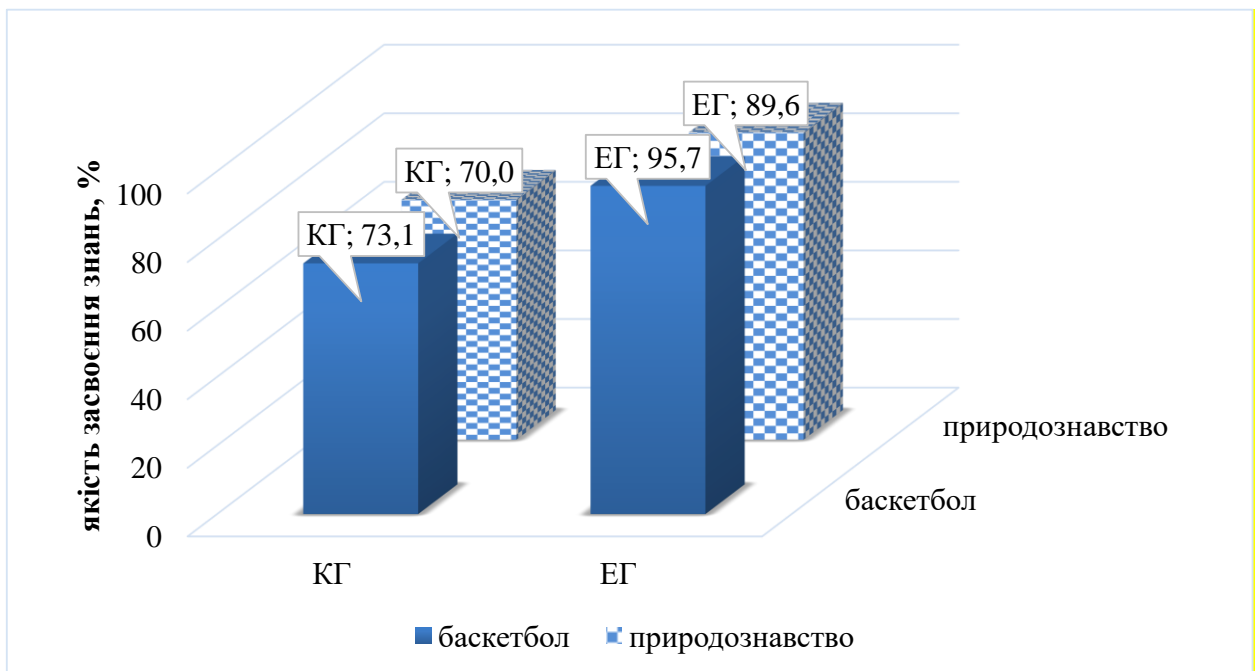

Рис. 3.3. Якість засвоєння теоретичних знань з фізичної культури та природознавства учнями експериментального (ЕГ) та контрольного (КГ) класу впродовж педагогічного експерименту, у %.

Отже, проведені дослідження підтверджують ефективність застосування технології активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи на основі ігрового методу навчання, яка підтверджується покращенням показників фізичної підготовленості та більш якісним засвоєнням теоретичних знань, зміцненням міжпредметних зв'язків.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз літературних джерел та контенту мережі Інтернет засвідчив існування важливого завдання сучасної шкільної освіти – створення умов для максимального саморозвитку кожної дитини шляхом залучення дієвих засобів, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності школярів. Тому розробка та впровадження на уроках фізичної культури педагогічних технологій активізації пізнавальної діяльності із застосуванням всього спектру існуючих методик та сучасних засобів практичної і теоретичної підготовки є перспективним напрямком оптимізації навчально-вихованого процесу нової української школи.
2. З'ясовано, що якість засвоєння теоретичних знань на початку експерименту за результатами тестування складала: з основ баскетболу – 58,6% в експериментальному класі та 56,2% в контрольному; з природознавства - 54,8% і 54,6% відповідно. За показниками фізичної підготовленості не виявлено статистичної достовірності між результатами експериментальної і контрольної групи. Результати учнів знаходилися в межах належного («безпечного») рівня фізичного здоров'я для цього віку.
3. Розроблено технологію активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи на основі ігрового методу навчання та зміцнення міжпредметних зв'язків. Педагогічними умовами її впровадження є тісна співпраця вчителя фізичної культури та вчителя початкових класів; застосування активних методів навчання; наявність різноманітного інвентарю; поєднання виконання рухових завдань і набуття теоретичних знань; створення позитивного емоційного фону уроку. Основними засобами навчання були рольові та сюжетні ігри, ігри –змагання й ігри – ребуси.

4. Ефективність розробленої технології активізації пізнавальної діяльності на основі ігрового методу доведена шляхом її впровадження в навчально-виховний процес учнів 4-го класу загальноосвітньої школи. Результатом її реалізації стало підвищення якості засвоєння теоретичних знань: з баскетболу – кількість вірних відповідей під час тестування складало 95,7% (в контрольній групі 73,1%); з природознавства – 89,6% (в КГ 70%). Одночасно відбулося статистично достовірне поліпшення результатів фізичної підготовленості ($p < 0,05$), зокрема в швидкості бігу на 30 м приріст склав 6,3% у хлопчиків та 6,1% у дівчат, в результатах човникового бігу – 4,4% (хл.) і 6,0% (дівч.), в стрибках у довжину з місця – 3,9% (хл.), 3,4% (дів.), у згинанні та розгинанні рук в положенні лежачи у дівчат приріст склав 20,9%. В контрольній групі статистично достовірне збільшення результатів спостерігалось лише за показниками силових здібностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бахчанян Г.С. Мотивація інтересу до занять фізичною культурою і спортом. *Педагогіка і психологія*. 1998. № 4. С. 41 – 47.
2. Безверхня Г.В. Інтеграція рухової і розумової діяльності дітей молодшого шкільного віку на заняттях з фізичної культури. ФОП "Жовтий ОО", 2013.
3. Бондарчук Н. Інтерес молодших школярів до занять фізичною культурою як психологічний критерій диференціації у процесі фізичного виховання. *Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення*. 2014. № 2. С. 17-22.
4. Васкан І., Розтока А. Стан і формування в школярів інтересу до фізичного виховання. *Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення*. 2012. № 4 (20). С. 247-252.
5. Волкова Н.П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр "Академія", 2003. С.112-127.
6. Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. Педагогіка: навч. посібник 5-е вид. випр. і доп. Вінниця: Вид-во ТОВ фірма «Планер», 2012. С. 36-65.
7. Годик М.А. Спортивная метрология. Москва: Физкультура и спорт. 1998. С. 56-60.
8. Голюк О.А., Пахальчук Н.О. Особливості педагогічної взаємодії між учителем і учнями в сучасній початковій школі. *Нова українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей*. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. 2019. С. 14.
9. Гусев В. Основи формування інтересу до уроків фізичної культури. *Завуч*. 2002. № 15. С. 13 – 14.

- 10.Климчук І. Формування потреби займатися фізичними вправами в дітей середнього шкільного віку. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць*. 2013. № 2 (22)
- 11.Коломієць А.М., Лазаренко Н.І. Категорії педагогічної творчості. Вінниця: ВДПУ, 2005. 60 с.
- 12.Костюкевич В., Шевчик Л., Сокольвак О. Метрологічний контроль у фізичному вихованні та спорті. 2017. 256 с.
- 13.Кравчук Я. Формування у школярів інтересу до виконання фізичних вправ. *Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення*. 2009. № 2.
- 14.Круцевич Т.Ю., Вороб'єв М.И. Контроль в физическом воспитании детей, подростков и юношей. К.: НУФВСУ. 2005. 195 с.
- 15.Круцевич Т.Ю. Концепция физического воспитания в общеобразовательных школах. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, 2015. Вип. 2. С. 72-80.
- 16.Круцевич Т. Ю., Соловей Д. О. Розвиток форм фізичного виховання в загальноосвітніх школах: проблеми і перспективи. Науковий часопис національного педагогічного університету ім. Драгоманова: зб. наук. праць. Київ, 2015. Вип.12 (67).
- 17.Кульчицька І., Дяченко А. Інтеграція теоретичних знань з фізичного виховання в освітній процес школярів початкової школи. *Międzynarodowa konferencja naukowo-praktyczna «Innowacje i nowoczesne technologie w edukacji: wkład Polski i Ukrainy* . Sandomierz, Polska, 2017.
- 18.Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. [2-е вид., доп.]. Х.: «ОВС», 2000.
19. Лозова В.І. Пізнавальна активність школярів. Х.: Основа, 1990. 348 с.
20. Матвеев А.П., Мельников С.Б. Методика физического воспитания с основами теории. М.: Просвещение, 1991. 191 с.

21. Мітова О.О., Онищенко В.М. Теоретичний практикум з міні-баскетболу: для дітей першого року навчання. Дніпро, 2019. 68 с.
22. Москаленко Н.В. Інноваційні технології у фізичному вихованні школярів: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закладів]. Д.: Інновація, 2011. 238 с.
23. Москаленко Н.В. Фізичне виховання молодших школярів: монографія. Д.: Інновація, 2014. 375 с.
24. Освітні технології: навчально-методичний посібник / за ред. О.М. Пехоти ; [О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.]. К.: АСК, 2003. 255 с.
25. Островецька Н.М. Аналіз уроку: концепції, методики, технології. К.: Фірма "ІНКОС", 2003. 352 с.
26. Пахальчук Н.А. Использование игр-путешествий в физическом воспитании детей старшего дошкольного возраста. *Социальнопедагогическая и медико-психологическая поддержка развития личности в онтогенезе* : сб. материалов междунар. науч.-практ. конф., Брест, 15-16 апр. 2015 г. / Брест. го. ун-т им. А.С.Пушкина ; редкол.: Г.Н. Казарчик, Т.В. Александрович, М.С.Ковалевич. – Брест : БрГУ, 2015. – С. 193-197.
27. Постанова Кабінет Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» [Електронний ресурс]. 20.04.2011. № 462 – 2011-п. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF>
28. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2421/1/Krravchuk_L_3.pdf
29. Староста В. Новый способ измерения и оценки двигательной координации. *Теория и практика физической культуры*. 1998. № 6. С. 8 – 11.

30. Теория и методика физического воспитания. Под ред. Ашмарина Б.А. М., 1990. 325 с.
31. Фізична культура: програма для загальноосвітніх навчальних закладів: 1–4-ті класи / Т. Ю. Круцевич, В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова та ін. *Здоров'я та фізична культура. Шкільний світ*. 2012. № 24. С. 2–24
32. Хилько Є. Є. Теоретичні аспекти навчально-пізнавальної діяльності особистості: рівні, компоненти. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. Випуск 203. Частина II.
33. Чайка В.М. Основи дидактики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Академвидав, 2011. 238 с.
34. Шахов В.І. Психолого-педагогічні основи активних методів навчання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка і психологія*. 2006. Вип. 18. С. 76-83
35. Шиян Б.М. Методика фізичного виховання школярів (Практикум). Львів: Світ, 1993. 184 с.
36. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. В 2-х частинах: Навчальний посібник. Тернопіль: Богдан, 2001.

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗМІСТ РУХЛИВИХ ІГОР ДЛЯ УРОКІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМУ КЛАСІ

Естафета з м'ячем

Клас ділимо на три команди. У кожного з направляючого знаходиться баскетбольний м'яч. На протилежному боці від команд знаходяться кошики з фішок. Біля лінії старту знаходяться картки з можливими відповідями на запитання стосовно елементів баскетболу. Естафета починається після того, як вчитель задає питання. За сигналом діти беруть відповідну картку, яку вони вважають за правильну відповідь, виконують звичайне ведення м'яча і ставлять карту в кошик. Естафета завершується останнім питанням. Виграє та команда, яка дасть найбільше правильних відповідей.

Естафета «Гігантський крок»

Учні можна поділити на 2 – 3 команди. Починаючи з направляючого, перед стрибком задається питання (наприклад, «назвіть які океани омивають Європу?»), хто перший дає відповідь має право на один стрибок. Той хто не встиг дати відповідь на питання стає в кінець своєї шеренги, і так по черзі. Гра продовжується до останнього учасника. Перемагає та команда яка дасть найбільше правильних відповідей та найдовше стрибне.

Рухлива гра «Вірно – невірно»

Діти стають в коло. Ведучий задає питання (наприклад, «скільки гравців знаходиться на майданчику під час гри в баскетбол?»), і віддає м'яч тому учаснику, якого вибрав сам. За кожну правильно відповідь додається одне очко, за не правильну віднімається. Перемагає той, хто набрав найбільше балів.

Командна гра «Ребус»

Учні поділяємо на команди по 5-6 осіб. За командою вчителя починається гра. Учні перебігають від станції до станції і вирішують ребуси, в яких закодовані слова пов'язані з баскетболом або материками. Перехід зі

станції на станцію: стрибками на правій тримаючись за руки, біг тримаючись за руки, подолання певних перешкод (ходьба по лавці, пробігання через гімнастичний обруч тощо). Перемагає команда, яка швидше за інших розв'язала свої завдання.

Естафета з використанням «Діаграми Вена»

Клас поділяємо на команди. Учні вишукуються в колони біля лінії старту. Кожна команда працює зі своїми колами «Діаграми Вена», в яких зазначені два материки. Завданням учасникам є знайти характерні риси кожного материка та їх спільні характеристики. Таблички для двох команд з характеристиками знаходяться на протилежній лицьовій лінії, кола з назвами материків у центрі майданчика. Учасники по черзі роблять прискорення до табличок, обирають одну з них і розташовують у відповідних зонах своїх кіл. Враховуються загальний командний час та вірні відповіді учнів. Кращий час 10 балів (2-е місце – 8 балів; 3-е – 6 балів), за вірну відповідь додається 1 бал.

Гра-мандрівка

Гра будується по структурі колових завдань на станціях. Від станції до станції визначається спосіб переміщення: біг, приставний крок, стрибки різними способами (на лівій, правій, двох), біг спиною вперед, котіння м'яча тощо. Кожна зі станцій представлена окремим материком і може містити завдання зі природознавства або баскетболу. Можна виконувати по черзі кожним учнем або групою з 2-3 учасників. Критерії оцінки: кращий час 10 балів (2-е місце – 8 балів; 3-е – 6 балів), за вірну відповідь додається 1 бал.

ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

№ п/п	Ігрова вправа	Дозування	Застосування на навчальних тижнях							
			1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Естафета з м'ячем	10-15 хв	+	+			+			
2.	Естафета «Гігантський крок»	8-12 хв.			+	+				+
3.	Рухлива гра «Вірно – невірно»	10-15 хв.	+	+	+	+				
4.	Командна гра «Ребус»	15-20 хв.					+	+		
5.	Естафета з використанням «Діаграми Вена»	10 -12 хв.						+	+	
6.	Гра-мандрівка	15-20 хв.							+	+

Анкета

Для визначення рівня знань з елементів баскетболу (4 клас)

1. Встановіть відповідність. Якими м'ячами грають:

чоловіки	6
жінки та дівчата	3-5
діти віком від 3 до 8 років	7

2. Переважно якого кольору м'яч? а) синього; в) жовтого; б) зеленого; г) помаранчевого.

3. Які назви ліній відносяться до баскетбольного майданчика?

- а) бокова, центрова, тричкова лінії;
- б) викидна, штрафна, центральна лінії;
- в) лицьова, середня, бокова лінії.

4. Знайдіть пару до слів

форма	кошик
м'яч	баскетбол
передача	кросівки
гра	ловля м'яча

5. В якій формі грають баскетболісти? а) футболка, штани та кеди; в) спортивний костюм та лижі; б) майка, шорти та ковзани; г) майка, шорти та кросівки.

6. Скільки часу триває гра у баскетбол? а) 10 хвилин; в) 24 хвилини; б) 20 хвилин; г) 40 хвилин.

7. Скільки гравців однієї команди можуть знаходитися на майданчику? а) 12; в) 10; б) 5; г) 7.

8. Що таке фол?

- а) це порушення правил; в) це різновид передачі;
- б) це втрата м'яча; г) це перерва в грі.

9. Після якого (за кількістю) фолу гравця видаляють з майданчика?

- а) після 3-го; в) після 5-го;
- б) після 4-го; г) після 7-го.

10. Хто заснував (створив) гру баскетбол?

- а) Майкл Джордан; в) Кобі Брайант;
- б) Джеймс Несміт; г) Олександр Волков.

**Анкета для визначення рівня
знань з природознавства (материки) 4 клас**

1. Найбільший материк?

- а) Північна Америка; в) Євразія;
б) Азія; г) Антарктида.

2. Якими океанами омивається материк?

- а) Тихим океаном; в) Індійським океаном;
б) Північним льодовитим; г) Атлантичним океаном;
д) усі відповіді правильні.

3. З яким материком найближче межує Євразія?

- а) Африка; в) Європа;
б) Азія; г) Австралія.

4. На які частини поділяють Євразію?

- а) Північ і Південь; в) Урал і Кавказ;
б) Європа та Азія; г) Захід та Схід.

5. Яка рівнина охоплює велику площу Європи?

- а) Азія; в) Східноєвропейська;
б) Карпати; г) Кавказька.

6. Де найбільше гірських масивів?

- а) на Уралі; в) на Кавказі;
б) в Європі; г) в Азії.

7. Найвища вершина Землі?

- а) Джуманджі; в) гора Еверест;
б) Карпати; г) Артика.

8. Яка висота гори Еверест? а) 8 848 м; б) 8 357 м;

- в) 10 532 м; г) 15 383 м.

9. Де знаходиться гора Джомолунгма?

- а) на Півдні; в) на Кавказі;
б) в Гімалаях; г) на Заході.

10. Найбільше за площею озеро?

- а) Середземне море; в) Мертве море;
б) Байкал; г) Каспійське море.